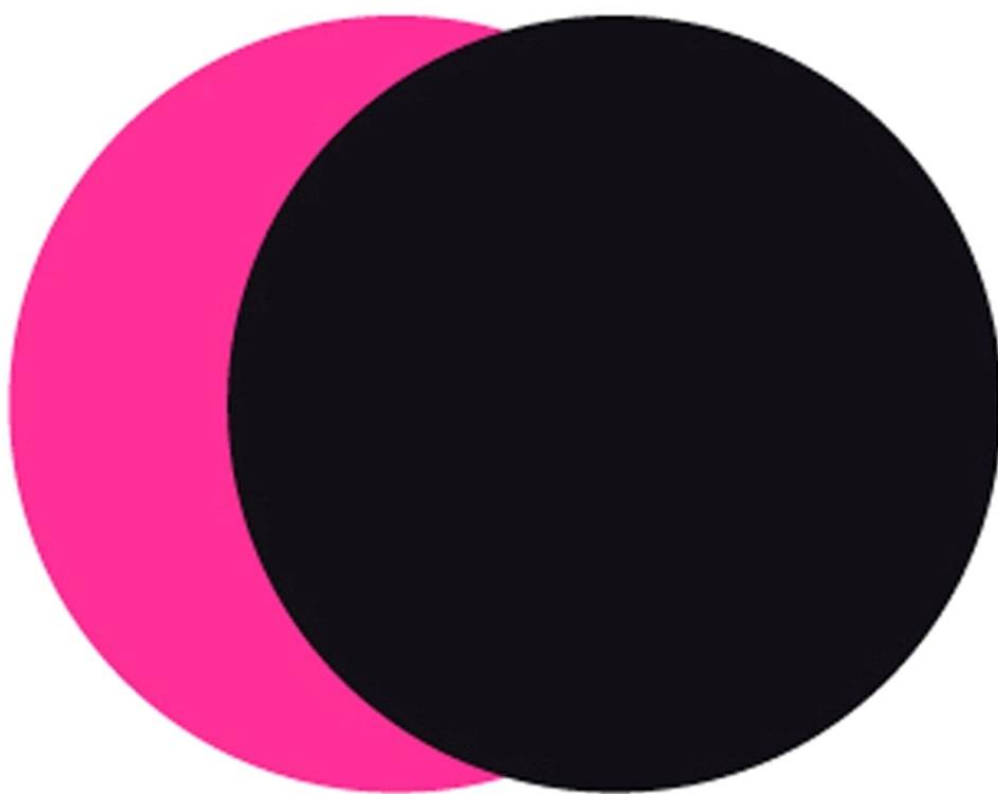

Lectoraat Cultureel Erfgoed

Jaarverslag 2007

Het eerste jaar van het lectoraat Cultureel Erfgoed werd afgesloten met drie belangrijke besluiten: de verandering van de positionering van het lectoraat, de vorming van de Kenniskring en de aanstelling van Wilma Wesselink als management-assistente. Al in een eerder stadium werd Nancy van Asseldonk aangesteld als management-assistente betreffende het project "Cultuur in Context" (zie onder). De besluiten versterken de effectiviteit van het lectoraat.

Wijziging positionering

Omdat het lectoraat zich geheel binnen het werkveld van de Reinwardt Academie beweegt, werd het door het College van Bestuur passender gevonden om de functie hiërarchisch te laten vallen onder de directeur van de academie. Reeds eerder was besloten om de Commissie van Advies van de Reinwardt Academie op te laten treden als Begeleidingscommissie van het lectoraat. Gedurende het verslagjaar vormde de voortgang van het lectoraat een vast punt op de agenda van de bijeenkomsten van de Commissie van Advies.

Kenniskring

Met de opstelling van een werkplan werd de Kenniskring Cultureel Erfgoed geëffectueerd. Reinwardt docenten die aan de kenniskring deelnemen zijn Jan Sas, Ruben Smit en Léontine Meijer-van Mensch. Ieder docent-lid doet een eigen onderzoek binnen ieder van de drie programmalijnen en participeert in verschillende hierna te noemen projecten.

De drie onderzoekslijnen zijn:

- 1 analyse en vergelijking van verschillende erfgoedtheorieën;
- 2 inventarisatie en vergelijking van denkbeelden betreffende de omgevingsgerichtheid van erfgoedinstellingen;
- 3 empirisch onderzoek betreffende de omgevingsgerichtheid van erfgoedinstellingen.

Léontine Meijer-van Mensch houdt zich in het bijzonder bezig met promotieonderzoek naar de betekenis van erfgoed in een post-nationale context, dat wil zeggen erfgoedgerelateerde betekenisgeving los van nationale identiteitsvorming. Binnen het kader van de Kenniskring wordt met dit onderzoek een brug geslagen tussen erfgoedtheorie en de omgevingsgerichtheid van erfgoedinstellingen. Ruben Smit doet onderzoek naar de omgevingsgerichtheid van erfgoedinstellingen. In het bijzonder zal hij een bijdrage leveren aan de discussie over de veronderstelde sociaal-maatschappelijke meerwaarde die erfgoedinstellingen de samenleving bieden middels de impact van erfgoed(instellingen) op informeel lerende bezoekers (levenslang leren). Jan Sas doet promotieonderzoek naar de tevredenheid van de volwassen bezoekers van musea. Het gaat daarbij om de vraag welke soorten tevredenheid te onderscheiden zijn en hoe tevredenheid zich verhoudt tot het opnieuw bezoeken van een tentoonstelling of een museum. In het kader van de Kenniskring wordt de tevredenheid van de museumbezoeker in verband gebracht met de omgevingsgerichtheid van musea.

Het promotieonderzoek van Jan Sas wordt mede mogelijk gemaakt door een aanvullende subsidie (een zogenaamd "promotievoucher"). Een apart verslag van zijn onderzoeksactiviteiten is als bijlage toegevoegd aan het verslag van het lectoraat.

Externe leden van de Kenniskring zijn voornamelijk: Riemer Knoop (zelfstandig adviseur), Peter Horsman (Archiefschool), Rob van der Laarse (Erfgoedstudies UvA) en Melvin Crone (BVO-AHK). Door omstandigheden kon de Kenniskring echter nog niet plenair bijeenkomen. De eerste officiële bijeenkomst zal plaatsvinden in februari 2008.

Relatie Lectoraat – Reinwardt Academie

De relatie met de Reinwardt Academie was intensief. In het rapport betreffende de accreditatie van het bachelorprogramma constateert het auditteam "dat het lectoraat een verrijking is van de binding tussen de opleiding en de beroepspraktijk" (p. 34). Tevens heeft het auditteam geconstateerd "dat het lectoraat de coherentie van het onderwijsprogramma ondersteunt" (p. 25).

De lector was als lid van een werkgroep betrokken bij het vervolg van het Project Invoering Competentiegericht Onderwijs. In het verslagjaar concentreerde de werkgroep zich vooral op het (her)formuleren van de professionele competenties. Daarnaast was de lector lid van de werkgroep die de ontwikkeling van een Minor Archieven begeleidde (in samenwerking met Archiefschool en het Instituut voor Media en Informatie Management van de Hogeschool van Amsterdam).

Samen met de Programmaraad organiseerde de lector op 11 april een bijeenkomst met de meest betrokken docenten over de plaats van onderzoek in het curriculum en de wijze waarop onderzoeksvaardigheden ontwikkeld kunnen worden.

Vanuit het lectoraat werd voor medewerkers van de academie een avondcursus Erfgoedtheorie georganiseerd. Er waren vier bijeenkomsten waarin de grondslagen van de museologie werden toegelicht en waarin werd besproken hoe museologie zich verhoudt tot een algemene erfgoedtheorie.¹ Het succes van deze cursusbijeenkomsten leidde tot het besluit om deze cursus een vaste plaats binnen het rooster te geven. Voor studenten werd buiten het curriculum om op 2 oktober een studiebijeenkomst georganiseerd betreffende erfgoedtheorie. Tijdens deze bijeenkomst werd gesproken over *The Invention of Tradition* van Eric Hobsbawm. In 2008 zal dit initiatief worden voortgezet.

Vanuit het lectoraat werd op 18 september ten behoeve van studenten en medewerkers van de Reinwardt Academie een avond georganiseerd waarop docenten en masterstudenten verslag deden van hun deelname aan de General Conference van de International Council of Museums (Wenen, 19-24 augustus 2007). Eregasten waren Piet Pouw, secretary-general van ICOM en Albert Scheffers, voorzitter ICOM-Netherlands. De lector redigeerde het verslag dat de masterstudenten schreven ter plaatsing op de website van ICOM-Netherlands.

Begeleiding onderzoek

De lector begeleidde enkele bachelor- en masterstudenten bij hun onderzoek speciaal in verband met de onderzoeksprogramma's van Lectoraat en Kenniskring. In het bijzonder ging het om de volgende projecten²:

Lucia Beuzenberg (Nederland), Hedendaagse vormgeving in Nederlandse musea. Traditie of trend (bachelorprogramma, afgestudeerd oktober 2007)

Inés Campos Garcíá Calderón (Peru), The Ébneth-Scholten Collection. A museological development: from static archive to a dynamic collection (masterprogramma, afgestudeerd november 2007)

Linda Kool (Nederland), Als gegoten! De plaats van mode in musea voor moderne kunst (bachelorprogramma, afgestudeerd juli 2007)

Weijun Li (China), The city as a museum. The New Museology concept and urban heritage in the modernization of Chinese cities (masterprogramma, afgestudeerd november 2007)

¹ De bijeenkomsten vonden plaats op 23 en 30 oktober, 13 november en 4 december.

² Dit is een selectie van de onderzoeksprojecten die werden begeleid. De thematiek van de andere projecten stond los van die van Lectoraat en Kenniskring.

Alice van der Wiel-Posthumus (Nederland), *Save: een inventarisatie van de huidige opinies over, en mogelijkheden voor het behoud van computererfgoed, betreffende hardware, software en informatiedragers* (bachelorprogramma, afgestudeerd juli 2007)

Steven van Stelten (Nederland), *[Onderzoek naar het verzamelen van games]* (bachelorprogramma, nog niet afgestudeerd)

De lector is medebegeleider van de promotie-onderzoeken van kenniskringleden Jan Sas (promotor Prof. Dr. Volker Kirchberg, Professor für Kulturvermittlung und Kulturorganisation, Fachbereich Kulturwissenschaften van de Universität Lüneburg) en Léontine Meijer-van Mensch (promotor Prof. Dr. Gottfried Korff als hoogleraar verbonden aan het Ludwig-Uhland-Institut für Empirische Kulturwissenschaft van de Universität Tübingen). Met beide promotors werd overleg gepleegd.

De lector is mede-begeleider van het promotie-onderzoek van Paula Assunção dos Santos, als docente en managing-director van het masterprogramma verbonden aan de Reinwardt Academie. Mevrouw Dos Santos doet onderzoek naar het werk van Hugues de Varine, de "peetvader" van de Nieuwe Museologie. Promotor is Prof. Dr. Mario Moutinho (Universidade Lusófona de Humanidades e Tecnologias te Lissabon). De lector is tevens medebegeleider van het promotie-onderzoek van Renske Langebeek. Mevrouw Langebeek rondde in februari 2006 het bachelorprogramma (deeltijdvariant) van de Reinwardt Academie af en werd in het najaar toegelaten tot het promotieprogramma van het Muséum National d'Histoire Naturelle (Parijs). Het onderzoek betreft een vergelijking tussen de uitgangspunten van de 19de eeuwse presentatie van de natuurhistorische musea te Leiden, Parijs, Londen en Berlijn. Op 28 juni werd voor overleg met de promotor, Prof. Dr. Michel Van-Praët, een kort bezoek gebracht aan Parijs. Tenslotte is de lector gevraagd op te treden als "external supervisor" bij het promotie-onderzoek van Niya Mtombeni (Zimbabwe). De heer Mtombeni voltooide in 1999 het masterprogramma van de Reinwardt Academie. Hij zal zijn onderzoek verrichten als PhD student van de University of Dar-e-Salam, Tanzania.

De lector was lid van de commissie ter beoordeling van het proefschrift "When interpretation conflicts with anticipation" van Eva van Moer, Vrije Universiteit Brussel. De openbare verdediging vond plaats op 19 december te Brussel.

Samenwerking

Het lectoraat is betrokken bij een werkgroep bestaande uit vertegenwoordigers van museologie-opleidingen te Graz (Oostenrijk), Wolfenbüttel (Duitsland) en Celje (Slovenië), alsmede de museologie-opleidingen die verbonden zijn aan de Humboldt Universität en de Universität der Künste (beide te Berlijn), de Fachhochschulen van Berlijn en Leipzig, en de Open Universiteit te Hagen. In het voorjaar van 2007 werd door het lectoraat met deze groep in Amsterdam een bescheiden seminar georganiseerd. De deelnemers namen ook deel aan een forumdiscussie met de studenten van het masterprogramma. Amsterdam werd als ontmoetingsplaats gekozen omdat de Reinwardt Academie van oudsher zowel goed op de hoogte is van de Duitse en Midden-Europese ontwikkelingen, als van de ontwikkelingen in Engeland/Verenigde Staten en in Frankrijk, alsmede van de vernieuwende inzichten in de niet-westerse wereld, met name Latijns Amerika. Hoewel de bijeenkomst niet helemaal bracht wat er van verwacht werd, is besloten om door te gaan met het uitbouwen een Europees onderzoeksnetwerk (Duitstalig) rond het thema tentoonstellingstheorie.

Samen met de Museumsakademie Joanneum (Graz) werd in Amsterdam een internationale cursus georganiseerd onder de titel "Zwischen Rekonstruktion und Illusion. Neue Tendenzen der Ausstellungsinszenierung am Beispiel Amsterdamer Museen".

De lector is betrokken bij de organisatie van de ErfgoedArena. De ErfgoedArena is een initiatief van de directeurs van Erfgoed Nederland en de Reinwardt Academie. De bedoeling is het brede, instellingsoverstijgende debat over cultureel erfgoed te bevorderen. In 2007 vonden vier bijeenkomsten plaats (in de aula van de Reinwardt Academie):

- 1 (12 september) E-cultuur
- 2 (10 oktober) Cultureel ondernemerschap
- 3 (14 november) Competenties leidinggevenden erfgoedinstellingen: vakinhoudelijk of bestuurlijk?
- 4 (12 december) Het Nationaal Historisch Museum

De lector is lid van de Programmacommissie en was discussieleider bij twee van de bijeenkomsten (12 september en 14 november).

De lector is ook lid van het bestuur van de Salon de Muséologie. De Salon de Muséologie is in het voorjaar van 2000 opgericht door een groepje jonge museumprofessionals, ondersteund door de Reinwardt Academie. De Salon streeft naar kennisuitwisseling en meningsvorming over kunst, cultuur en wetenschap in het algemeen en musea in het bijzonder. In 2007 vonden vier bijeenkomsten plaats (in de kantine van de Reinwardt Academie):

- 1 (2 februari) Paul Spies: De musealisering van Paleis Soestdijk
- 2 (13 april) Amir van Rooijen en Henk van Vroom: Wat kunnen culturele instellingen betekenen voor stadsontwikkeling?
- 3 (14 september) Ranti Tjan: Haal een stukje museum in huis (afstotingsbeleid bij MuseumgoudA)
- 4 (9 november) Peter van Mensch: Een integrale en geïntegreerde erfgoed-benadering: nuttig, irrelevant of ongewenst?

Projecten

Cultuur in Context. Samen met een groep van musea, archieven en universiteiten wordt onderzocht in hoeverre er een discipline-overstijgende digitale infrastructuur mogelijk is ter verbetering van de toegang tot digitaal cultureel erfgoed. Door de koppeling van bestanden ontstaat er een meerwaarde die onderzoekers in staat stelt nieuwe vragen te stellen. In het kader van het project zal een en ander zowel theoretisch als praktisch worden uitgewerkt. Er zal een testomgeving worden ingericht rond het thema "openbare vermakelijkheden". Het onderzoek werd mogelijk door subsidie van de Stichting Innovatie Alliantie in het kader van de RAAK-regeling (Regionale Aandacht en Actie voor Kenniscirculatie). Het project kende een wat moeizame start, met name organisatorisch. Door de aanstelling van een management-assistente (Nancy van Asseldonk) is een en ander beter gaan lopen.

Het project bestaat uit drie deelprojecten. Twee deelprojecten (het ontwerpen van een ontologie en het ontwerpen van een demonstrator) worden extern uitgevoerd. Het derde project (het ontwikkelen van een kenniskaart) is een activiteit van de Reinwardt Academie zelf. Coördinator van dit deelproject is Gerdie Borghuis, daarbij inhoudelijk gesteund door Theo Thomassen.

Het project ging officieel op 14 maart van start. In de loop van het jaar werden verschillende bijeenkomsten georganiseerd met de participanten. Tijdens het jaarlijkse congres van de Stichting Digitaal Erfgoed Nederland werden op 13 december 2007 de eerste resultaten in het openbaar gepresenteerd door Harry van Vliet en Theo Thomassen.

Nieuw Erfgoed. In samenwerking met de Stichting Computer Erfgoed Nederland en het Instituut Collectie Nederland werd de relatie onderzocht worden tussen nieuwe vormen van betekenisgeving en het behoud van nieuwe categorieën erfgoed aan de ene kant en de institutionele infrastructuur aan de andere. Studenten van het tweedejaar hebben in het kader van het Project Verzamelen vooronderzoekjes gedaan, terwijl ook enkele examenstudenten voorbereidende deelonderzoeken hebben uitgevoerd. In de Kenniskring zullen deze onderzoeken besproken en verwerkt worden. Het project zal in 2008 resulteren in een aantal openbare discussiebijeenkomsten.

Museopedia. De voorbereiding van een Minor Archieven leidde tot een concrete behoefte om een discussie te voeren over de theoretische grondslagen van museologie en archivaliek. Tijdens een bijeenkomst van Reinwardt Academie, Archiefschool en het Instituut voor Media- en

Informatiemanagement (HvA) op 26 november 2007 is een officiële start gemaakt met deze “grondslagendiscussie”. De mogelijkheid doet zich voor om voor deze discussie gebruik te maken van een nieuw wiki-platform: *Museopedia*, waarbij gebruik gemaakt wordt van MediaWiki software (www.museopedia.com). De site is een initiatief van Paula dos Santos en Adolfo Samyn Nobre. Het initiatief wordt gesteund door verschillende instellingen in Brazilië en Portugal, zoals de Associação Brasileira de Museologia en de Universidade Lusófona de Humanidades e Tecnologias te Lissabon. Hosting en technisch beheer vindt plaats in Rio de Janeiro.

Diversen

Het in het jaarverslag 2006 genoemde Europa Mundus project is uiteindelijk niet doorgegaan. De belangrijkste reden was dat de universiteiten van Porto en Barcelona niet in staat waren een Engelstalig programma te ontwikkelen (voorwaarde voor de uitwisseling van studenten).

De lector nam als toehoorder deel aan de volgende bijeenkomsten:

27 april	“Niets gaat verloren”, debat georganiseerd door het Instituut Collectie Nederland en Boekmanstichting (Amsterdam)
23 mei	“Internationaal perspectief op het Nationaal Historisch Museum”, georganiseerd door de Stichting Internationale Culturele Activiteiten (in Felix Meritis, Amsterdam)
31 mei	"Archief in vorm" georganiseerd door de Premela Stichting (in Koninklijke Bibliotheek, Den Haag)
19-24 aug.	General Conference, International Council of Museums (Wenen)
1 nov.	"Een Nationaal Historisch Museum" georganiseerd door de Faculteit der Geesteswetenschappen UvA (in Spui 25, Universiteit van Amsterdam)
8 nov.	"Het object centraal" georganiseerd door UvA, Rijksmuseum en ICN (in Stadsschouwburg, Amsterdam)
13 dec.	Congres Digitaal Erfgoed Nederland (Den Haag)

Lezingen en gastcolleges

21 febr.	"The colourful world of M&M. Museology and management". Gastcollege in het kader van de Masterclasses in Museology, georganiseerd door <i>Museion</i> (een instituut van Göteborgs Universitet) en het Världskulturmuseet te Göteborg (Zweden)
7 maart	"Muiderslot". Gastcollege in het kader van de werkgroep "Erfgoed, Identiteit en Toerisme", <i>Erfgoedstudies, Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam</i>
13 maart	bijdrage aan een forumdiscussie over de toekomst van het Centraal Museum, Utrecht, georganiseerd door <i>TUMULT</i> (in het <i>Centraal Museum</i> , Utrecht)
21 maart	"Schlossplatz, Berlijn". Gastcollege in het kader van de werkgroep "Erfgoed, Identiteit en Toerisme", <i>Erfgoedstudies, Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam</i>
22 maart	"De zorg voor het erfgoed tussen Scylla en Charybdis". Gastcollege voor de Opleiding <i>Conservatie en restauratie van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten</i> , Antwerpen
29 maart	"Concepten delen". Keynote in het kader van de studiedag Erfgoededucatie "Schatten delen", georganiseerd door <i>Erfgoed Nederland</i> (in <i>Felix Meritis</i> , Amsterdam).
4 april	"Kasteel-museum Sypesteyn". Gastcollege in het kader van de werkgroep "Erfgoed, Identiteit en Toerisme", <i>Erfgoedstudies, Faculteit der Geesteswetenschappen, Universiteit van Amsterdam</i>
13 april	"Trends in Dutch exhibition design". Lezing in het kader van de cursus "Zwischen Rekonstruktion und Illusion. Neue Tendenzen der Ausstellungsinszenierung am Beispiel Amsterdamer Museen", georganiseerd door <i>Museumsakademie Joanneum</i> (Graz) en de <i>Reinwardt Academie</i> .
19 april	"Met smaak ingericht ...". Lezing in het kader van een studiedag over huismusea, georganiseerd door <i>Kasteel-museum Sypesteyn</i> , Loosdrecht

- 3 mei "Measuring the immeasurable? What is a good museum?". Keynote in het kader van het congres "Was ist ein gutes Museum? Qualität im Museum", georganiseerd door de *Österreichische Museumsbund* (in het *Schlossmuseum*, Linz, Oostenrijk).
- 18 juni "Musealising the national past: basic parameters". Keynote in het kader van de studiebijeenkomst "National museum narratives", georganiseerd door het *Museum Studies Department* van de *University of Leicester* (UK).
- 2 juli bijdrage aan een workshop over de herinrichting van het *Informations- und Dokumentationszentrum* van de *Bundesbeauftragte für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik* (ook wel kort aangeduid als *Stasi Archiv*), Berlijn
- 24 sept. "Museums between heaven and earth. Current trends – future realities". Keynote in het kader van het congres "Museum Piirid", georganiseerd door de *Eesti Muuseumiühing* (in het kasteel van Narva, Estland).
- 8-10 okt. bijdragen aan de cursus "Current trends – future realities?" georganiseerd door de *School of Museology* van het *Museum of Recent History*, Celje (in Zelče, Slovenië)
- 24 okt. "Ontwikkelingen in de museologie". Gastcollege in het kader van de cursus "Science Communication & Society Fundamentals", *Master Science & Communication, Faculteit Wis- en Natuurkunde, Universiteit van Leiden*
- 9 nov. "Een integrale en geïntegreerde erfgoed-benadering: nuttig, irrelevant of ongewenst?". Lezing voor de *Salon de Muséologie*, Amsterdam.
- 27 nov. "Theorie van het tentoonstellen". Gastcollege in het kader van de master Wetenschapscommunicatie, *Faculteit der Aard- en Levenswetenschappen, Vrije Universiteit*, Amsterdam
- 30 nov. "Uiteindelijk gaat het toch om de schoolplaten ... of niet?". Lezing in het kader van een symposium, georganiseerd ter gelegenheid van het 25-jarig ambtsjubileum van Tijs van Ruiten, directeur van het *Nationaal Onderwijsmuseum*, Rotterdam

Publicaties

Peter van Mensch, 'Afstoten in perspectief: van instelling naar netwerk. Terugblik op twintig jaar selectie en afstoting', in: Petra Timmer & Arjen Kok red., *Niets gaat verloren. Twintig jaar selectie en afstoting uit Nederlandse museale collecties* (Boekmanstudies/Instituut Collectie Nederland, Amsterdam 2007) 208-211.

Peter van Mensch, 'Het museum als inspiratiebron', *BeeldFactor* (37), in: *Atelier* (128), katern. Ook: http://www.amateurkunst.net/projecten/publicaties/sba_bulletin/

Peter van Mensch, 'Een integraal perspectief op erfgoed', *Oud Nieuws. Tijdschrift over Cultureel Erfgoed en Educatie* 2007 (3): 16.

Enkele publicaties die voortvloeien uit een aantal van eerder genoemde bijdragen aan congressen zullen in de loop van 2008 verschijnen.

Bijlage

Verslag over 2007 van het promotieonderzoek van Jan Sas: “Wat maakt in musea tentoonstellings-bezoekers tevreden?”

In een publicatie van het Sociaal en Cultureel Planbureau van december 2007 komt naar voren dat de belangstelling binnen de Nederlandse bevolking voor het cultureel erfgoed toeneemt. Zo is het aandeel van de Nederlandse bevolking dat musea bezoekt is gestegen van 35% in 1995 tot 38% in 2003 (Huysmans & De Haan, 2007). Maar recentere cijfers laten wat betreft de musea een iets ander beeld zien: in 2007 daalde het bezoekcijfer voor de tien grote Nederlandse kunstmusea met 13% (Stoffelen, 2007). De zeven grote musea in Leiden kregen in 2007 samen 60.000 bezoekers minder dan in 2006. Een verklaring voor de daling is met name dat de musea die in 2006 betrokken waren bij het zeer succesvolle Rembrandtjaar de bezoekcijfers zagen dalen, maar dat de anderen, en vooral de kleinere musea, die cijfers zagen stijgen.

Deze gegevens maken mijn promotieonderzoek zo boeiend: wat zorgt ervoor dat mensen naar een tentoonstelling gaan? In mijn onderzoek beperk ik mij tot een specifieke groep bezoekers: de herhalingsbezoeker. Immers wie tevreden is komt terug. Of niet?

Bij aanvang van mijn onderzoek was duidelijk dat er over herhalingsbezoekers in musea weinig bekend is. Hoe vaak komen ze terug en waarom? In 2007 heb ik mij in theoretische zin vooral gericht op het beter in kaart krijgen van die herhalingsbezoeker. Op 17 januari 2007 heb ik over mijn eerste bevindingen een presentatie gegeven op een Doktorand(inn)en- und Examenskolloquium van de vakgroep Kulturwissenschaften van de Universiteit van Lüneburg, waar mijn promotor Prof. Dr. Volker Kirchberg werkt. Aardig is dat ik in mijn literatuurzoektocht - die zich over heel 2007 heeft uitgestrekt - ook gestuit ben op publicaties waarin - zij het in beperkte mate - ingegaan wordt op herhalingsbezoekers in het verleden (vanaf 1600).

Mijn empirische onderzoek richtte zich in 2007 op twee pijlers:

1. Een onderzoek onder herhalingsbezoekers, naar hun bezoekfrequenties en motieven daarvoor. Dit onderzoek dat is uitgevoerd samen met Reinwardt Academie studenten leverde in totaal 800 respondenten op. Dit onderzoek dat veel open vragen bevatte, is nog niet afgerond. Dit onderzoek met gedeeltelijk dezelfde vragen was een vervolg op een onderzoek uitgevoerd in 2006 met 500 respondenten.
2. Onder auspiciën van het lectoraat Kunst- en Cultuureducatie is onderzoek gedaan naar samenstelling van het publiek van het Stedelijk Museum CS en naar de meningen en wensen van dit publiek. Met name over herhalingsbezoek onder kunstpubliek is weinig bekend, zoals de vraag of zij zich bij hun museumbezoek voornamelijk beperken tot kunstmusea en galerieën of zogenoemde *omnivoren* zijn: bijvoorbeeld ook technische en volkenkundige musea worden regelmatig door hen bezocht. Een verkennend onderzoek met 470 respondenten is gehouden in september 2007. Dit onderzoek is als basis gebruikt voor een tweede onderzoek gericht op de bezoekers van de tentoonstelling *Andy Warhol. Others Voices, Other Rooms* (12.10.2007-13.01.2008). In totaal zijn tijdens de Warhol tentoonstelling 2370 bezoekers benaderd om mee te doen aan het onderzoek. Ongeveer de helft van de bezoekers wilde aan het onderzoek meedoen, wat uiteindelijk heeft geresulteerd dat zo'n 1150 vragenlijsten zijn ingeleverd die voor analyse bruikbaar zijn, wat voor 2008 op het programma staat.

In 2007 heb ik in het kader van mijn onderzoek het congres *New Frontiers in Arts Sociology: Creativity, Support and Sustainability* bijgewoond. Dit was een conferentie van het European Sociological Association (ESA) Research Network for the Sociology of the Arts en vond plaats in Lüneburg en Hamburg (28 maart – 1 april 2007). De conferentie was georganiseerd door mijn promotor Prof. Dr. Volker Kirchberg.

Literatuur:

- Huysmans, F., & De Haan, J. (2007). *Het bereik van het verleden. Ontwikkelingen in de belangstelling voor cultureel erfgoed. Over de belangstelling van Nederlanders voor het verleden*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. Het culturele draagvlak deel 7.
- Stoffelen, A. (2007, December 29). Minder bezoekers voor kunstmusea. Vooral Rijksmuseum Amsterdam levert in; Gemeentemuseum Den Haag zet stijgende lijn door. *De Volkskrant*, pp. 13.